

MAŁGORZATA MARTIN

Polsko-Amerykańskie Szkoły Prywatne w Szczecinie
Szkoła Podstawowa nr 1 im. T. Kościuszki w Policach

ZACHOWANIA SEKSUALNE MAŁOLETNICH W ŚWIETLE POŻĄDANYCH WZORCÓW RELIGIJNYCH I ŚWIECKICH

WPROWADZENIE

Współczesna kultura popularna dostarcza młodzieży wzorców postępowania dalekich od obowiązujących w Polsce norm i wartości. Młodzież dorasta dziś w społeczeństwie, w którym obowiązuje kult ciała, natychmiastowej przyjemności, swoboda zachowań seksualnych, a dostęp do treści o charakterze pornograficznym jest łatwiejszy, niż kiedykolwiek wcześniej. Żyjąc w takiej rzeczywistości można łatwo rozstroić swój kompas moralny, pogubić się w ocenie tego, co jest dobre, a co złe, zwłaszcza kiedy jest się jeszcze osobą małoletnią. Dlatego, seksualność człowieka oraz sposoby jej wyrażania są regulowane normami prawnymi, społecznymi, obyczajowymi i religijnymi, aby chronić szczególnie tych niedojrzałych jeszcze prawnie.

Rozważania nad zagadnieniem zachowań seksualnych małoletnich warto rozpocząć od zdefiniowania, kim jest osoba „małoletnia”.

W rozumieniu polskiego prawa cywilnego jest to osoba, która nie ukończyła osiemnastego roku życia i nie zawarła małżeństwa. Zawarcie małżeństwa przez osobę małoletnią dotyczy wyłącznie kobiet powyżej szesnastego roku życia i może być udzielone tylko z ważnych powodów, na jej wniosek, i za zgodą sądu opiekuńczego. W wyniku tego zdarzenia, małoletnia kobieta uzyskuje pełnoletność jeszcze przed ukończeniem osiemnastego roku życia¹.

PRZEJAWY PATOLOGII ŻYCIA SEKSUALNEGO MAŁOLETNICH

Cechą charakterystyczną okresu dorastania jest podejmowanie ryzykownych zachowań seksualnych. Młodzież „żyje chwilą”, często nie myśląc o konsekwencjach. Taka postawa wynika z naturalnej dla nastolatków chęci spróbowania czegoś nowego, zakazanego, dostępnego tylko dorosłym oraz zaimponowania i dorównania rówieśnikom. Najczęściej podejmowanymi ryzykownymi zachowaniami w sferze seksualnej są: inicjacja

¹ Art. 10 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (*Dz.U. z 2020 r. poz. 1740*). Zawarcie małżeństwa przez osobę małoletnią dotyczy wyłącznie kobiet powyżej lat 16, za zezwoleniem sądu (art. 10 *Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*) udzielanym na jej wniosek (art. 561 *Kodeksu postępowania cywilnego*).

seksualna w bardzo młodym wieku, częste zmiany partnerów seksualnych, niestosowanie antykoncepcji, oglądanie pornografii zwłaszcza pokazującej przemoc, wirtualne kontakty z nieznanymi². Szczególnie niebezpieczne, patologiczne zachowania, to przemoc seksualna (wykorzystywanie seksualne, molestowanie seksualne) oraz prostytutka.

Wykorzystywanie seksualne dzieci przez młodzież oraz przemoc seksualna w grupie rówieśniczej to chyba najbardziej patologiczne zachowania seksualne młodzieży. Badania wykazały, że 12% osiemnastolatków dopuściło się przemocy seksualnej, to znaczy zmuszali inne osoby do zachowań seksualnych wbrew ich woli, w tym do³:

- kontaktów dotykowych i wzrokowych (14% chłopców i 3% dziewcząt);
- różnych rodzajów kontaktów seksualnych, również do stosunków seksualnych (7% chłopców i 1% dziewcząt).
- badania przeprowadzone wśród uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych pokazały, że 34% nastolatków padło ofiarą przemocy seksualnej, w tym⁴:
- 16% nastolatków było zmuszanych do kontaktów dotykowych i wzrokowych o charakterze seksualnym;
- 18% nastolatków zmuszano do różnych form kontaktów seksualnych, także do stosunków seksualnych.

W ostatnim czasie pojawiły się nowe formy przemocy seksualnej, takie jak gwałty na „randkach”, podawanie pigułek gwałtu dziewczętom i kobietom, zemsta seksualna. Upublicznianie przypadków przemocy seksualnej wobec dzieci i młodzieży, a także tej, której sprawcami jest młodzież, sprawiło, że wzrosła świadomość społeczna takich zagrożeń⁵. Wciąż jednak przemoc seksualna w życiu młodzieży jest obecna i trudno z nią walczyć. Wiele osób nie zgłasza nikomu, że padło ofiarą przemocy. Wynika to głównie ze strachu przed oprawcą lub oprawcami, wstydu, bądź z niedostatecznej wiedzy na temat swoich praw. Brak konsekwencji stosowania przemocy seksualnej sprawia, że oprawcy czują się bezkarni i kontynuują swój proceder, nierzadko dopuszczając się coraz brutalniejszych aktów przemocy.

Najbrutalniejszą formą przemocy seksualnej jest gwałt. Gwałt jest odbyciem stosunku płciowego przy użyciu siły lub zastraszenia i jest przestępstwem karnym. Gwałtów wśród nastolatków dopuszczają się przede wszystkim chłopcy. Zwłaszcza ci, którzy nadużywają alkoholu oraz łączą seks z agresją. Na ogół wykazują oni postawę dominującą wobec dziewcząt. Chłopcy dopuszczający się gwałtu najczęściej czynią to spontanicznie, bez planu, nierzadko przy współudziale rówieśników. Do gwałtów zbiorowych częściej dochodzi wśród młodzieży niż wśród dorosłych. Małoletni gwałciciele czasem nakłaniają siebie nawzajem do gwałtu, który traktują jak formę zabawy⁶.

² Z. Izdebski, *Rozwój seksualny* [w:] B. Woynarowska, Z. Izdebski, A. Kowalewska, K. Komosińska, *Biomedyczne podstawy kształcenia i wychowania*, PWN, Warszawa 2010, s. 138.

³ Z. Izdebski, *Czego doświadczyają polscy nastolatki?* [w:] Z. Izdebski (red.), *Zagrożenia okresu dorastania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2008, s. 63.

⁴ Ibidem, s. 62.

⁵ Z. Izdebski, *Rozwój seksualny...*, op. cit., s. 145.

⁶ L. Bakiera, *Czy dorastanie musi być trudne?* Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2009, s. 33-34. (W niniejszej pracy, w celu uniknięcia niepożądanych powtórzeń, pojęcia „małoletni”, „nieletni”, „nastoletni” oraz „młodzież” będą używane zamiennie i traktowane jak synonimy. Praca koncentruje się jednak wokół małoletnich).

Innym patologicznym zachowaniem seksualnym młodzieży jest prostytutka, która wiąże się z podejmowaniem aktywności seksualnej w celach zarobkowych. W naszej kulturze prostytutka jest nadal naruszeniem istniejących norm i cenionych wartości. Zjawisko to dotyczy częściej dziewcząt niż chłopców, któreprostituują się lub szukają swoich klientów na dworcach, w parkach, na stacjach metra lub w galeriach handlowych, gdzie łatwo zachować anonimowość. W Polsce prostytutka nie jest karalna. Jeżeli osoba niepełnoletnia zostanie na niej przyłapana, to sprawa może trafić do sądu rodzinnego. Sprawdza się wówczas, w jakich warunkach osoba nieletnia żyje i czy nie jest narażona na demoralizację. Zapewnienie prawa do ochrony przed wykorzystaniem seksualnym dzieci w tym pornografią i prostytutką deklaruje art.34 ratyfikowanej przez Polskę w 1991 r. Konwencji Praw Dziecka⁷. Nasz kodeks karny za współżycie z osobą poniżej 15 roku życia przewiduje od 2 do 12 lat pozbawienia wolności (art. 200 § 1 k.k.).

W przypadku chłopców prostytutka ma na ogół charakter homoseksualny i zaczyna się bardzo często w takim miejscu jak toaleta publiczna. Młody chłopiec zauważa, że przy pisuarze ktoś mu się przygląda demonstrując swoje wdzięki. Epizod oburza bywa, że nie wpłynie na dalsze życie, ale często uruchamia jednak tzw. „karuzelę szaletu”. Wówczas następuje przełamanie własnych oporów, ustalenie właściwej ceny i oddanie się zarobkowi⁸.

Przyczyni się do upatruje się m.in. w środowisku rodzinnym, a dokładniej w braku bliskości emocjonalnej z rodzicami, braku akceptacji dziecka przez rodziców oraz w wulgaryzowaniu seksu przez rodzinę. Istnieje też związek, pomiędzy prostytutką a doświadczeniem wykorzystania seksualnego⁹. Dziewczęta deklarują, że najczęstszym powodem uprawiania nierządu są względy ekonomiczne, kulturowe, a także aspiracyjne aby móc szybko ustawić się w życiu oraz znaleźć się w grupie osób wpływowych lub zamożnych. Uprawianie prostytutki traktują jako sposób na wyrwanie się ze środowiska rodzinnego i łatwy sposób na życie. Dziewczętaprostituujące się dla sponsoringu nazwane zostały „Galeriankami” i stanowią problem społeczny, który występuje już na całym świecie. Nieletnie dziewczęta poszukują w tworzących się galeriach centrów handlowych swoich sponsorów, którym w zamian za kupno nowej odzieży, drobnego sprzętu elektronicznego, bądź też pozyskanie drobnych pieniędzy oferują seks. Większość z nich to niepełnoletnie uczennice, w ostrym makijażu spacerujące po centrach handlowych i zaczepiające dobrze ubranych, usytuowanych mężczyzn średnim wieku. Robią to w godzinach porannych, kiedy powinny realizować obowiązek szkolny. Problem narasta, zwłaszcza w dniach promocji, które mocno nagłaśniane zachęcają do odwiedzin nieletnie dziewczęta i adresatów ich usług¹⁰.

Zjawisko takiej formy prostytutki nie jest spowodowane biedą w domu. Wynika raczej z ubóstwa emocjonalnego takich dziewczyn, w którym osłabiona jest pozycja rodziny. Rodzice są zabiegani, zmęczeni, nie mają czasu na rozmowę, która mogłaby zapewnić poczucie bezpieczeństwa. Dziewczyny, chcąc zwrócić na siebie czyjąkolwiek uwagę, oferują swoje ciało, rekompensując w ten sposób brak rodzinnego ciepła przeżywanym

⁷ J. Kurzępa, *Młodzież Pogranicza – „świnki”, czyli o prostytutce nieletnich*, wyd. Impuls, Kraków 2005, s. 186.

⁸ J. Kurzępa, *Młodzież pogranicza...*, op. cit., s. 170.

⁹ Ibidem, s. 34.

¹⁰ E. Bielecka, *Galerianki – badania i refleksje*, „Pedagogika Społeczna” nr 2/ 2010.

seksualności i gratyfikacją pieniężną¹¹. Na temat „Galerianek” powstał film pod tym samym tytułem, w reżyserii Katarzyny Rosłaniec, który trafnie ukazuje ten społeczny problem. Nieletnie uczennice swoje ciało traktują jak rzecz, a ich „miłość” polega na wymianie seksu za dobra materialne. Deklarowanie przez kierowników galerii, że problem w ich galeriach nie występuje jest dawaniem przyzwolenia na takie zachowanie.

Dla chłopców względy ekonomiczne również stanowią główny powód uprawiania seksu za pieniądze. Pozostałe powody to m.in. namówienie przez kolegów, narkotyki, pragnienie przygody, żądza. Uprawianie prostytucji wiąże się z ogromnym obciążeniem psychicznym, ale też z dużym ryzykiem utraty zdrowia i życia. Prostytuujące się osoby narażone są na HIV, choroby przenoszone drogą płciową, a także przemoc. Często padają ofiarą pobicia, kradzieży, szantaży, gwałtów. Prostytutki rzadko mogą liczyć na współczucie otoczenia¹².

Destrukcyjny wpływ na rozwój psychoseksualny młodzieży ma również pornografia. Obecnie, dzięki Internetowi, dostęp do niej jest łatwiejszy niż kiedykolwiek wcześniej. Pornografia prezentuje treści pozbawiające drugiego człowieka i jego ciała szacunku i godności, wulgarne, nierzadko pełne przemocy. Seks w niej ukazany jest zupełnie oderwany od miłości i zasad moralnych. Oglądanie pornografii prowadzi m.in. do problemów z zaspokajaniem potrzeb seksualnych, problemów w relacjach, a nawet do przemycy seksualnej¹³.

Rosnącym problemem jest rozpowszechnianie przez młodzież zdjęć i filmów intymnych, własnych lub koleżanek i kolegów. Treści te często noszą znamiona pornografii. Czasem robione są i upubliczniane bez zgody osoby widniejącej na zdjęciu lub filmie. Rozpowszechnianie treści o charakterze intymnym to zjawisko, z którym trudno walczyć. Zwłaszcza, gdy zdjęcia i filmy trafiają do Internetu. Trwałe usunięcie ich z sieci jest niemal niemożliwe. Tymczasem skutki cyberprzemocy mogą być dramatyczne. Tego typu naruszenie godności człowieka kończy się czasem nawet samobójstwem.

WZORCE POŻĄDANYCH ZACHOWAŃ SEKSUALNYCH MŁODZIEŻY

Aby ocenić, czy dane prawo właściwie służy społeczeństwu, wzmacniając i chroniąc pożądane zachowania w sferze seksualności człowieka, należałoby stworzyć pewien modelowy wzorzec takich zachowań. Nie jest to jednak proste, ponieważ różne są podejścia do ludzkiej seksualności. Jednym z nich jest wzorzec religijny, a drugim wzorzec świecki. Jeśli nie są one spójne to powstaje dualizm, którego wzorca młodzież ma przestrzegać.

Wiele jest religii i wiele jest pomysłów na temat pożądanych zachowań seksualnych młodzieży. Zaprezentowane zostanie jedynie podejście dominującej religii w Polsce ze względu na procentową liczbę jej wyznawców. Kościół rzymskokatolicki, inaczej „Kościół Katolicki – obrządek łaciński”, stanowi największą religijną wspólnotę wyznaniową w Polsce. W 2016 roku, według danych przekazanych do Głównego Urzędu Statystycznego, Kościół katolicki liczył ponad 33 miliony wiernych¹⁴. W Narodowym Spisie Powszechnym z 2011 roku, w którym pojawiło się fakultatywne pytanie o przynależ-

¹¹ J. Kurzępa, *Młodzież pogranicza...*, op. cit., s. 197.

¹² I. Pospiszyl, *Patologie społeczne*, PWN, Warszawa 2008, s. 231, 234, 236.

¹³ Z. Izdebski, *Rozwój seksualny...*, op. cit., s. 139-140.

¹⁴ *Struktura administracyjna Kościoła katolickiego w Polsce i podstawowe statystyki*, GUS, Warszawa 2017, s. 6.

ność wyznaniową respondenta (można było podać przynależność wyznaniową, odmówić udzielenia odpowiedzi na pytanie, lub zadeklarować bezwyznaniowość), aż 87,58% Polaków zadeklarowało przynależność do Kościoła katolickiego¹⁵, w którym wzorzec seksualnych zachowań jest dość czytelny.

WZORZEC PREFEROWANY PRZEZ KOŚCIÓŁ KATOLICKI

Przez około dwa tysiące lat w kulturze zachodniej seksualność człowieka i jego zachowania seksualne kształtowane były w znacznym stopniu przez chrześcijaństwo. Pomimo, że różne jego odłamy głoszą nieco odmienne podejście do seksualności człowieka, to generalnie w chrześcijaństwie dominowało i nadal dominuje przekonanie, że wszelkie formy aktywności seksualnej, której celem nie jest prokreacja należy uznać za co najmniej niepożądane¹⁶.

W chrześcijańskim podejściu do płciowości i seksu można wyodrębnić dwa główne nurty.

Pierwszy nurt jest rygorystyczny i antyfeministyczny. Cechuje go niechęć do ciała ludzkiego, seksu oraz kobiet. Życie seksualne człowieka obwarowane jest tu zakazami i nakazami. Kobiety uważane są za źródło grzechu, pokus i zatracenia mężczyzn. Zaleca się im skromność, pokorę i uległość mężom, którzy mają dominować w małżeństwie. Kobiecie przypisuje się też wiele wad, takich jak: skłonność do plotek, kłótni, złości, gniewu, chytre usposobienie, namiętność. To kobieta jest przyczyną zła na ziemi, ona odpowiada za grzech pierworodny. Nurt ten wywodzi się przede wszystkim z nauk Starego Testamentu oraz nauk świętego Pawła. Był główną tendencją w chrześcijaństwie aż do XX wieku, do czasu II Soboru Watykańskiego¹⁷.

Drugi nurt można określić jako życzliwość wobec życia intymnego i cielesności. Opiera się przede wszystkim na Nowym Testamencie i osobie oraz nauczaniu Jezusa Chrystusa. Małżeństwo jest postrzegane jako wyjątkowa więź psychologiczno-etyczno-biologiczna, pomiędzy kobietą a mężczyzną. Podkreśla się szacunek do kobiet i ich pozycję w życiu rodziny i w życiu społecznym. Nowy Testament podaje, że były one pierwszymi świadkami zmartwychwstania Jezusa i jego wiernymi słuchaczkami. Sam Jezus je szanował, chętnie z nimi rozmawiał. Wyjątkowa pozycja jego matki Marii już na początku chrześcijaństwa, sprawiła, że wzrosła rola kobiety w społeczeństwie. Kontynuację tego nurtu spotkać można w nauczaniu niektórych świętych, np. Klemensa z Aleksandrii, Jana Chryzostoma, Franciszka Salezego. Aż do czasu II Soboru Watykańskiego nurt ten był marginalizowany w Kościele katolickim. Dopiero II Sobór Watykański oraz nauki papieża Jana XXIII, Pawła VI i Jana Pawła II silnie ugruntowały życzliwe podejście do życia intymnego człowieka oraz do kobiet¹⁸.

Seks w doktrynie Kościoła katolickiego był i jest w pełni regulowany przez Kościół. Obwarowany zakazami i nakazami. Żadnej sfery życia seksualnego nie pozostawiono sumieniu ludzi. Wszystko co związane z seksem odgórnie narzucono, pod groźbą kary za

¹⁵ *Struktura narodowo-etniczna, językowa i wyznaniowa ludności Polski*, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, GUS, Warszawa 2015, s. 93.

¹⁶ A. Giddens, P.W. Sutton, *Socjologia*, PWN, Warszawa 2012, s. 582.

¹⁷ R. Kowalczyk, W. Merk, T.M. Krystyan, Z. Lew-Starowicz, *Pojęcie zdrowia psychicznego i seksualnego* [w:] R. Kowalczyk, R.J. Tritt, Z. Lew-Starowicz (red.), *LGB Zdrowie psychiczne i seksualne*, wyd. PZWL, Warszawa 2016, s. 46-48.

¹⁸ *Ibidem*, s. 46.

grzech i utraty życia wiecznego w raju. Grzechem, według nauk Kościoła katolickiego, jest m.in. współzycie seksualne przed ślubem i poza małżeństwem, stosowanie antykoncepcji, homoseksualizm, prostytucja, masturbacja, pornografia, gwałt, kazirodztwo. Niedopuszczalne są też rozwody, poligamia, wolne związki¹⁹.

Według Katechizmu Kościoła Katolickiego współzycie seksualne jest właściwe jedynie w małżeństwie²⁰ i pod warunkiem, że małżonkowie nie stosują sztucznej antykoncepcji²¹, gdyż ta jest grzechem i uważana jest za wykroczenie przeciw prawu bożemu, a także za przejaw źle uformowanego sumienia²². Ciężko jednak odnaleźć w nauczaniu Kościoła katolickiego przekonujące argumenty na temat tego, dlaczego stosowanie antykoncepcji, takiej jak prezerwatywy czy tabletki antykoncepcyjne jest niemoralne, niewłaściwe, złe. Próbę wyjaśnienia tego podjął m.in. Karol Wojtyła, jeszcze zanim został papieżem Janem Pawłem II. Wyraził on pogląd, że miłość w małżeństwie może kształtować się „prawidłowo tylko o tyle, o ile kształtuje się w ścisłej harmonii z właściwą celowością popędu. Wyrazny konflikt z tą celowością będzie równocześnie zakłóceniem i podważeniem miłości osób”²³. Celowość popędu oznacza tutaj, że powinien on być ukierunkowany na posiadanie dzieci. Stanowisko wyrażone przez późniejszego papieża Jana Pawła II jest zgodne z oficjalnym stanowiskiem Kościoła katolickiego, według którego każdy stosunek seksualny powinien umożliwić poczęcie nowego życia. Stosowanie antykoncepcji pozbawia małżonków możliwości poczęcia dziecka i prowadzi jedynie do przyjemności, która z kolei prowadzi do egoizmu. Seks wyłącznie dla przyjemności jest w opinii Kościoła katolickiego użyciem małżonka jak przedmiotu, tymczasem powinien on być podmiotem miłości²⁴. Przyjemność płynąca z seksu jest „moralnie nieuporządkowana”²⁵, chyba że wiąże się z prokreacją, wówczas jest dobra, jednak nawet wtedy należy jej zaznawać z umiarem²⁶.

Trudno całkowicie zgodzić się z taką argumentacją zwierzchników Kościoła katolickiego, którzy zdają się nie zauważać, że ludzie często sprawiają przyjemność innym, nie oczekując niczego w zamian, a więc nie działając z pobudek egoistycznych. Przykładem takiej bezinteresownej chęci sprawienia innym ludziom przyjemności jest obdarowywanie przyjaciół prezentami, pomoc sąsiedzka, przekazywanie darowizn na szczytne cele. Mając to na uwadze trudno zgodzić się z naukami Kościoła katolickiego, jakoby seks nienastawiony na prokreację, ale jedynie na przyjemność, był w każdym przypadku egoistyczny ze swej natury, prowadził do egoizmu lub był przedmiotowym traktowaniem małżonka.

Nauki Kościoła katolickiego zakazują też narzeczonym uprawiania seksu przed ślubem. Czystość przedmałżeńska sprzyjać ma odkrywaniu wzajemnego szacunku, uczeniu się wierności, jest trwaniem w nadziei na otrzymanie siebie od Boga po zawarciu związ-

¹⁹ Katechizm Kościoła Katolickiego, wyd. Pallottinum, Poznań 1994, paragraf 2351-2359, 2380-2400.

²⁰ Ibidem, paragraf 2360-2400.

²¹ Naturalną, moralnie poprawną i dopuszczaną przez Kościół katolicki formą antykoncepcji jest współzycie seksualne w dni teoretycznie nieplodne, lub abstynencja seksualna (KKK, 2370).

²² Katechizm Kościoła Katolickiego..., op. cit., paragraf 1855, 2368-2370.

²³ K. Wojtyła, *Miłość i odpowiedzialność*, wyd. KUL, Lublin 1982, s. 52.

²⁴ Ibidem, s. 141.

²⁵ Katechizm Kościoła Katolickiego..., op. cit., paragraf 2351.

²⁶ Ibidem, paragraf 2362.

ku małżeńskiego. Narzeczonym zabrania się nawet okazywania sobie czułości właściwej tylko małżonkom. Seks przed ślubem to grzech, odwrócenie się od Boga²⁷.

Grzechem jest też masturbacja. Kościół katolicki nazywa ją „aktem wewnątrz i poważnie nieuporządkowanym”²⁸ i nie pozwala ludziom na „używanie” własnych narządów płciowych w celach innych, niż prokreacja w małżeństwie.

Także seks homoseksualny jest grzechem. Jest on, w opinii Kościoła katolickiego, wbrew naturze i nie wynika z prawdziwej komplementarności płciowej. Homoseksualistom zaleca życie w celibacie²⁹.

Kościół katolicki wysoko ceni małżeństwo, które wyniósł do rangi sakramentu. Płciowość człowieka podporządkowuje miłości małżeńskiej mężczyzny i kobiety³⁰. Małżonków obowiązuje wierność małżeńska i płodność³¹. Celem istnienia małżeństwa jest płodzenie potomstwa i dobro małżonków³².

Współczesne podejście Kościoła katolickiego do seksualności człowieka i seksu można sprowadzić do kilku kluczowych norm i wartości, którymi są³³:

- współżycie seksualne tylko w małżeństwie, które ma na celu przede wszystkim prokreację;
- wysoki status małżeństwa;
- zakaz uprawiania seksu przedmałżeńskiego i pozamałżeńskiego;
- zakaz przerywania ciąży;
- zakaz stosowania antykoncepcji;
- zakaz masturbacji;
- odrzucenie homoseksualizmu oraz czynów homoseksualnych;
- wysoka ranga dziewictwa, czystości i ascezy seksualnej, jako sposobów na wyzbycie się żądz i pokus seksualnych;
- równość osobowa kobiety i mężczyzny;
- miłość między mężem i żoną oraz wzajemne zaspokajanie swoich potrzeb seksualnych, stanowiące podstawę tzw. „powinności małżeńskich”.

WZORZEC PREFEROWANY PRZEZ NURT ŚWIECKI

W nurcie świeckim normy dotyczące życia seksualnego opierają się na dorobku różnych dziedzin nauki, w tym m.in. medycyny, psychologii, socjologii, pedagogiki, prawa i etyki. Uwzględniają również kulturę i obyczajowość danego miejsca. Określenie jednej uniwersalnej normy zachowań seksualnych jest praktycznie niemożliwe, ponieważ to, co jest normą dla jednej dyscypliny nauki, nie musi być zgodne z normami uznawanymi przez inne dziedziny nauki. Przykładem mogą być kontakty seksualne z małoletnimi. Według prawa polskiego kontakty seksualne z małoletnim poniżej piętnastego roku życia są niedozwolone i podlegają karze. Osobę dorosłą, która dopuszcza się takich czynów określa się mianem pedofila. Tymczasem z medycznego punktu widzenia osoba piętna-

²⁷ Ibidem, paragraf 2350.

²⁸ Ibidem, paragraf 2352.

²⁹ Ibidem, paragraf 2357-2359.

³⁰ Ibidem, paragraf 2360.

³¹ Ibidem, paragraf 2363-2364.

³² Ibidem, paragraf 2363.

³³ R. Kowalczyk, W. Merck, T.M. Krystyan, Z. Lew-Starowicz, *Pojęcie zdrowia...*, op. cit., s. 47.

stoletnia może być już przygotowana fizjologicznie do podjęcia współżycia seksualnego. Podobna sytuacja dotyczy np. praktyk homoseksualnych. W jednych społeczeństwach uchodzą one za normalne, są dopuszczalne, a w innych są objawem patologii, dewiacji, a nawet podlegają karze³⁴. W Polsce z medycznego i psychologicznego punktu widzenia praktyki homoseksualne uważane są za normalne. Prawo również ich nie zabrania. Jednakże w polskiej obyczajowości, która jest mocno związana z chrześcijaństwem, seks homoseksualny uważany jest za odstępstwo od normy. W wielu społeczeństwach, w tym również w Polsce, kulturę i obyczaje w jakimś stopniu kształtuje religia. Trudno zatem mówić o podejściu *stricte* świeckim do zachowań seksualnych. Można jednak wskazać normy dotyczące seksualności człowieka, które obowiązują w poszczególnych dziedzinach nauki.

Jak już wspomniano wcześniej, w prawie polskim wiek bezwzględnej ochrony został wyznaczony arbitralnie do 15 roku życia (art. 200 § 1 k.k.).

Z punktu widzenia fizjologii człowieka normą jest podejmowanie współżycia seksualnego przez osoby, które posiadają prawidłową budowę anatomiczną i osiągnęły pełną dojrzałość czynnościową narządów płciowych³⁵.

O normie psychologicznej możemy mówić wtedy, gdy wykształciła się w człowieku zdolność do: pożądania seksualnego, odczuwania podniecenia seksualnego, odczuwania spełnienia i satysfakcji po stosunku seksualnym, miłości erotycznej, a także potrzeba podejmowania aktywności seksualnej³⁶.

W literaturze przedmiotu występuje też pojęcie normy zachowania się, do której zalicza się te zachowania seksualne, które: mają miejsce pomiędzy dorosłymi osobami zgadzającymi się na daną aktywność seksualną i jej formę, które są motywowane potrzebą seksualną, a ich kontakt seksualny nie zagraża ich życiu, ani nie narusza praw innych ludzi³⁷. Nie ma jednak oddzielnych norm obowiązujących młodzież.

W każdym społeczeństwie obowiązują jakieś normy odnoszące się do zachowań seksualnych. Jedne zachowania seksualne są akceptowane, a inne potępiane. Ludzie uczą się ich w procesie socjalizacji. W zachodnim świecie przez ostatnie kilkadziesiąt lat pożądany wzorzec zachowań seksualnych wiązał je z miłością romantyczną i rodziną. W innych kulturach wygląda to jednak inaczej. Różnorodność norm dotyczących życia seksualnego ludzi w różnych kulturach dowodzi, że zachowania seksualne mają charakter raczej wyuczony, niż wrodzony³⁸.

Ocena danego zachowania seksualnego pod kątem tego, czy jest ono lepsze, czy gorsze od innych zachowań seksualnych, jest zawsze osądem moralnym, a nie stwierdzeniem naukowym. Zaleca się nie przykładanie własnej moralności do oceny zachowań seksualnych innych ludzi. Mając na uwadze powyższe można mówić o granicach wolności osobistej i stopniu jej zewnętrznego ograniczania. Nie należy w ramach kierowania się własną moralnością ograniczać swobody seksualnej innych dorosłych ludzi, którzy nie naruszają praw innych osób³⁹.

Uniwersalny wzorzec zachowań seksualnych młodzieży, który byłby respektowany

³⁴ Ibidem, s. 28-29.

³⁵ R. Kowalczyk, W. Merk, T.M. Krystyan, Z. Lew-Starowicz, *Pojęcie zdrowia...*, op. cit., s. 29.

³⁶ Ibidem, s. 29.

³⁷ Ibidem, s. 29.

³⁸ A. Giddens, P.W. Sutton, *Socjologia...*, op. cit., s. 580.

³⁹ R. Kowalczyk, W. Merk, T.M. Krystyan, Z. Lew-Starowicz, *Pojęcie zdrowia...*, op. cit., s. 30.

przez wszystkich jest trudny do stworzenia. Można podjąć się jedynie próby sformułowania pożądanego modelu w oparciu o istniejące już regulacje prawne, które zostały wypracowane na przestrzeni lat. Wzorzec zachowań seksualnych musi zawierać się w pewnych wyznaczonych przez ustawodawcę ramach. Z podstawowych regulacji prawnych wynika, że:

- nie można podejmować współżycia seksualnego przed ukończeniem 15 roku życia;
- wszelkie formy aktywności seksualnej z osobą poniżej 15 roku życia są przestępstwem;
- nie można dopuszczać się kontaktów kazirodczych;
- należy realizować edukację seksualną w domu i szkole;
- należy uczestniczyć w realizacji programów profilaktycznych szkoły i innych placówek oświatowych w celu ochrony przed demoralizującymi treściami z Internetu, jakimi są przemoc i pornografia;
- młodzież ma prawo do ochrony przed demoralizacją, która jest odchodzeniem od obowiązujących w społeczeństwie wartości (włóczęgostwo, wagary, alkohol, narkotyki, uprawianie nierządu, udział w grupach przestępczych);
- związek małżeński można zawrzeć po ukończeniu 18 lat, ale z ważnych powodów sąd może zezwolić na małżeństwo dziewczynie, która ukończyła 16 rok życia, co skutkuje wcześniejszym uzyskaniem przez nią pełnoletniości i wyjściem spod władzy rodzicielskiej rodziców;
- należy chronić życie poczęte.

PODSUMOWANIE

Artykuł podejmuje tematykę zachowań seksualnych małoletnich osób, tych istniejących i poświadczonych w kontekście oczekiwań społecznych, religijnych i prawnych.

Trudno stworzyć uniwersalny wzorzec zachowań seksualnych, który przestrzegałby każdy małoletni człowiek. Łatwiej jest wyznaczyć pożądaną model w oparciu o już istniejące przepisy. Obecne regulacje prawne w Polsce, dotyczące sfery seksualności człowieka, mają na celu ochraniać rozwój psychofizyczny oraz seksualny małoletnich, aby rozpoczynali oni swoje życie seksualne po osiągnięciu pewnego stopnia dojrzałości oraz odpowiedzialności za ewentualne skutki podjętego współżycia seksualnego, w tym za poczęcie dziecka.

ZACHOWANIA SEKSUALNE MAŁOLETNIICH W ŚWIETLE POŻĄDANYCH WZORCÓW RELIGIJNYCH I ŚWIECKICH

Kluczowe słowa: aktywność seksualna, ryzykowne zachowania, patologia, wzorzec religijny, wzorzec świecki

Streszczenie: Artykuł podejmuje tematykę zachowań seksualnych młodzieży w kontekście oczekiwań społecznych, religijnych i prawnych. Autorka analizuje wpływ preferowanych wzorców chrześcijańskich i świeckich na moralne wychowanie do wypełniania świadomych i odpowiedzialnych ról społecznych.

Keywords: sexual activity, risky behavior, pathology, religious paradigm, secular paradigm

Abstract: The article deals with the issue of sexual behavior in adolescents in the context of social, religious and legal expectations. The author analyzes the influence of the preferred Christian and secular paradigms on moral education for the fulfillment of conscious and responsible social roles.

Bibliografia:

- Bakiera L., *Czy dorastanie musi być trudne?* Wydawnictwo Naukowe Scholar,
Giddens A., Sutton P.W., *Socjologia*, PWN, Warszawa 2012.
Izdebski Z., *Czego doświadczać polscy nastolatki?* [w:] Z. Izdebski (red.), *Zagrożenia okresu dorastania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2008.
Izdebski Z., *Rozwój seksualny* [w:] B. Woynarowska, Z. Izdebski, A. Kowalewska, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 1994.
Kowalczyk R., Merk W., Krystyan T.M., Lew-Starowicz Z., *Pojęcie zdrowia psychicznego i seksualnego* [w:] R. Kowalczyk, R.J. Tritt, Z. Lew-Starowicz (red.), *LGB Zdrowie psychiczne i seksualne*, wyd. PZWL, Warszawa 2016.
Kurzępa J., *Młodzież Pogranicza – „świnki”*, czyli o prostytucji nieletnich, wyd. Impuls, Kraków 2005.
Pospiszyl I., *Patologie społeczne*, PWN, Warszawa 2008.
Wojtyła K., *Miłość i odpowiedzialność*, wyd. KUL, Lublin 1982.

Akty prawne:

- Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (*Dz.U. z 2020 r. poz. 1740*).
Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (*Dz.U. z 2020.1359*).
Ustawa z dnia 17 listopada 1964r. – Kodeks postępowania cywilnego (*Dz.U. z 2020.1575*)

Czasopisma:

- Bielecka E., *Galerianki – badania i refleksje*, „Pedagogika Społeczna” nr 2/ 2010.

Pozostałe źródła:

- Struktura administracyjna Kościoła katolickiego w Polsce i podstawowe statystyki*, GUS, Warszawa 2017.
Struktura narodowo-etniczna, językowa i wyznaniowa ludności Polski, Narodowy